

KOOMIKSID

VÕRDSUSE HEAKS

Käsiraamat

Toimetajad

Sandra Federici
Marta Meloni

Kolleegium

Pietro Pinto
Michela Bignami
Sara Goldoni

Disain

Giovanni Zati
Cosimo Zaccaria
Roberto Minato

Tõlkijad

Catherine Haenlein, inglise keel
Alice Bercheux, prantsuse keel
Anastasia Mavridou, saksa keel
Ruth Ainhoa De Frutos Garcia, hispaania keel

Trükikoda

Dardedze Holografija, Riia, Läti
Nextera Art Group, Bukarest, Rumeenia
Trükitud 2014. aasta veebruaris

Kaane kujundus

Fragment Camilo Collao koomiksist "Me kõik oleme koerad" ja Mari Ahokoivu koomiksist "Kas on vale kasutada oma riigi kohta käivad stereotüüpe omakasuks?"

Projekti "**ComiX4= Koomiksid võrdsuse heaks**" juhib Itaalia organisatsioon Africa e Mediterraneo. Projekti partnerid on MTÜ Mondo Eestist, Workshop for Civic Initiatives Foundation Bulgaariast, ARCA Rumeeniast ja Grafiskie stasti Lätist ning siduspartner on Hamelin Associazione Culturale Itaaliast.

Juhtpartner:

Partnerid:

Siduspartner:

Projekti "ComiX4= Koomiksid võrdsuse heaks" on rahaliselt toetanud Euroopa Liit „Põhiõigused ja Kodakondsus“ programmist novembris 2012.

Väljaannet on rahaliselt toetanud Euroopa Liit. Publikatsiooni sisu eest vastutavad Africa e Mediterraneo ja projekti partnerid. Publikatsiooni sisu peegeldab autorite seisukohti ja Euroopa Komisjon ei ole vastutav selles sisalduva informatsiooni kasutamise eest.

Stereotüübid

lk 3

Rändelood

lk 13

Rassismivastane võitlus

lk 23

Saateks

Projekt "ComiX4= Koomiksid võrdsuse heaks" toetab euroopaliku ühiskonna arengut, mis põhineb inimõiguste austamisel. Projekti eesmärk on sisserändaja taustaga koomiksikunstnike tööde kaudu ja noortele suunatud suhtlusvõimaluste loomise teel elavdada kultuuridevahelist rassismivastast dialoogi ning toetada diskrimineerimise ja ksenofoobia vastast mõtteviisi ja käitumist Euroopa ühiskonnas. Erilise tähelepanu all on sisserändajate diskrimineerimise teema. Projekti "ComiX4= Koomiksid võrdsuse heaks" juhib Africa e Mediterraneo (Itaalia) koos partneritega MTÜ Mondo (Eesti), Workshop for Civic Initiatives Foundation (Bulgaaria), ARCA (Rumeenia) ja Grafiskie stasti (Läti) ning siduspartneriga Hamelin Associazione Culturale (Itaalia).

Käesolev käsiraamat on üks projekti tulemitest. Teisteks tulemitest on Euroopa esimene konkurs sisserändaja taustaga koomiksikunstnikele, veebileht www.comix4equality.eu,

80-leheküljeline kataloog valitud koomiksistest, rändnäitus ja koomiksitöödoad üle Euroopa.

Käsiraamat on suunatud gümnaasiumiastme ja kõrgkoolide õpilastele, kultuuridevahelise kommunikatsiooni valdkonnas tegutsevatele professionaalidele ja õpetajatele. Raamat on mõeldud kasutamiseks mitteformaalse hariduse kontekstis, näiteks väljaspool koolitegevust toimuvatel koolitustel. Harjutuste läbiviimise lihtsustamiseks on need koostatud nii, et vaja läheb vaid kergesti kättesaadavaid vahendeid nagu pliatsid, paberid, pallid jms ning koomikseid kas ComiX4= veebilehelt või kataloogist.

Nagu toimunud koomiksikonkurss on ka käsiraamat jagatud kolmeks temaatiliseks osaks: stereotüübid, rändelood ja rassismivastane võitlus.

Iga teemapeatükk jaguneb omakorda neljaks osaks. Esimene, nn soojendusharjutuste osa aitab osalejatel pingevabas õhkkonnas tutvuda, mis on vajalik järgnevate tegevuste edukaks elluviimiseks. Samuti aitavad **soojendusharjutused** saada ülevaate osalejate mõtetest ja eelarvamustest käsitluse alla tulevatel

teemadel. Teine, **Loe koomiksiti!** osa tugineb koomiksitele, mis esitati Comix4= konkursile, ning ärgitab arutelu. Kolmas osa **Mõttele, suhtle, mängi!** aitab osalejatel sukelduda sügavamale teemasse ja suhestuda erinevate tegelastega. Neljas, **Lisamaterjali** osa soovib lugemist, filme, veebilehti ja teisi infoallikaid, kust leida lisamaterjale käsitletud teemade kohta. Kogu käsiraamatus rõhutatakse keelekasutust, mis ei sisalda diskrimineerivaid väljendeid ning arvestab ka soolise võrdõiguslikkuse küsimustega.

Kõikide koomiksiste ja täismahus tõlgetega tutvumiseks vaata projekti veebilehte:

www.comix4equality.eu.

Kasutusjuhised

Koolituse alguses lepitakse koolitusgrupiga kokku reeglites ja heas tavas, mida koolituse käigus järgitakse. Näiteks võib see sisaldada punkte, et koolitusel osalemine on vabatahtlik, kõigi vaadetes suhtutakse austusega jne. Samuti on oluline, et iga kursuse lõpus jäetakse aega peegeldamiseks, enesehindamiseks ja tagasisideks. Hinnangut ei anta mitte õpitule, vaid sellele, kui tõhus oli koolitus.

Koolitaja jagab osalejad 4–5-liikmelisteks rühmadeks ja annab neile paberilehe, millel on näiteks järgmised küsimused: Milline oli kursuse kõige nauditavam osa? Mida sa õppisid? Millise hinnangu annad koolituse ajakavale ja tegevustele? Kas sooviksid midagi muuta? Kui jah, siis mida? Kas su seisukohad või vaated mõne käsitletud teema osas muutusid? Kui jah, siis kuidas?

Kui osalejad on rühmades oma vastused läbi arutanud, annab iga rühma esindaja koolitajale edasi oma rühma soovitusid ja kommentaari, mille alusel saab tulevase koolituse kohandada.

Ja nüüd – läks!

Stereotüübid

Soojendusharjutused

Kiirkohting

Osalejad jaotuvad paaridesse ning koolitaja hõikab välja teema, mis seostub osalejate isikliku elu valdkonnaga: töö, õppimine, reisimine, hovid, perekond. Paarilised räägivad kahe minuti jooksul teineteisele midagi iseendast antud teemaga seoses. Kahe minuti möödudes vahetatakse partnereid ja koolitaja hõikab välja uue vestlusteema.

EESMÄRK:

tutvuda üksteisega.

MATERJALID:

pole vaja.

AEG:

15 minutit.

Kohtumisring

Koolitaja palub osalejatel istuda ringi ja vastata kordamööda all olevatele küsimustele. Räägib see, kelle käes on parasjagu "jutusau".

- Miks sa otsustasid sellest koolitusest osa võtta?
- Mis on sinu arvates stereotüüp?
- Kas sa oled kunagi öelnud midagi, mida võiks tõlgendada stereotüübina?

Iga osaleja peaks vastama kõigile küsimustele, enne kui liigutakse järgmise osaleja juurde. Harjutust saab kohandada teistele teemadele.

Stereotüüp: eelarvamus inimgrupi või esemete hulga kohta, mis tingib nende skemaatilise tajumise ja hinnangute andmise. Stereotüüp on paindumatu, fikseeritud mõte, mida ei saa muuta, kuna see ei toetu kogemustest saadud signaalidele, teisisõnu, see ei võimalda õppimist. [Antiziganesimo 2.0]

EESMÄRK:

tutvuda üksteisega ja valmistada gruppi ette arutlusteemaks.

MATERJALID:

"jutusau" nagu näiteks lõngakera, marker, linnusulg.

AEG:

45 minutit.

MARI AHOKOIVU (SOOME, TAANI)

KAS ON VALE KASUTADA OMA RIIGI KOHTA KÄIVAID STEREOTÜÜPE OMAKASUKS?

1. Stereotüübid võivad olla naljakad...
/ Fakt nr. 3 / Mida soomlased Taanist arvavad: / Väike merineitsi / Taanlased on rootslased, kes räägivad naljakalt / Muinasjutuprintsid ja printsessid

2. Mida taanlased Soomest arvavad:
/ Nad istuvad terve päeva saunas ja peksavad üksteist okstega / Sisu / Noad / Finlandia viin / Parimad metal-bändid

3. ...Kuid tihti stereotüübid ei aita / (üks tavaline taanlane) / Aga ma ei taha viina juua... / (tavaline soomlane) / Ja sa pead ennast soomlaseks!

<http://bit.ly/1cN01uf>

- 1 Oled sa kunagi olnud peategelasega sarnases situatsioonis?
- 2 Mõtle sellele, kui sa reisisid: kas sa kasutad positiivseid või negatiivseid stereotüüpe riigi kohta, kus viibid?
- 3 Too mõni näide stereotüübist, mida harilikult sinu riigi kirjeldamisel kasutatakse. Kas sa arvad, et see vastab tõele? On see osaliselt tõsi?
- 4 Kuidas sa reageerid, kui sinu enda ja su kaasmaalaste kirjeldamiseks kasutatakse negatiivset stereotüüpi?

| KOOMIKSID |

SABINE MOORE (LÄTI, AUSTRALIA)

SÕPRADE MUUSEUM

<http://bit.ly/1dJTA18>

1. Teine on suurepärane näitlejanna ja humanist. / Minu meelest on ta väga ilus nii seest kui väljaspoolt.
 2. Ta teeb tihti nalja selle üle, kui raske on leida poissõpra... / Sest ta on ülekaaluline / Samas kui mina võitlen sellega, et mulle meeldivad nii poisid kui tüdrukud. / Mõnikord ei saa ma midagi parata. 3. Mul on veel üks sõber... kes töötab nii palju... / aga tal on suured rinnad ja mõnikord märkavad inimesed vaid seda. 4. Mul on sõber, kes on nii kirgastunud, et hakkas 7-aastaselt taimetoitlaseks. 5. Mul on sõber, kes abiellus lihtsalt selleks, et mehed... / jätsid ta rahule.

- 1 Millised faktorid aitavad kaasa stereotüüpide kujunemisele?
- 2 Kuidas eristuvad stereotüübid lihtsalt isiklikest arvamustest?
- 3 Too mõni näide igapäevakeeles kasutusel olevatest stereotüüpidest, mida peetakse normaalseteks. Kas sa arvad, et need võivad tegelikult olla solvavad?
- 4 Mis sa arvad, miks valis autor koomiksile sellise pealkirja?

| KOOMIKSID |

LAURA KENINS (KANADA, LÄTI)

MUSTLASPÕGENIKUD

<http://bit.ly/1aFOXRx>

1. 2011. aastal ei tulnud suurim arv Kanadasse sissearvanud mitte sõjast puretud või vaesusest vintsutatud rahvaste hulgast, vaid Ungarist, Euroopa Liidu liikmesriigist. 2. Need pagulased olid Ungari mustlased, kes põgenesid diskrimineerimise, vaesuse ja vägivalda eest Ungari parempoolse valitsuse all ning järjest sallimatuma keskkonna eest.

1. Mida sa tead roma rahvast ehk mustlastest?
2. Kas oled kuulnud terminit *porrajmos*? Miks sellest ei räägita? [Märkus: **porrajmos** tähendab mustlaskeeles **hävitamist** ja viitab roma rahva tagakiusamisele natsistlike-fašistlike režiimide poolt.]
3. Kas sa tead, mida tähendab sõna pagulane/põgenik? Kas sa teed vahet immigrandil ja pagulasel? [Märkus: Pagulane on isik, kellele on antud pagulasstaatus 1951. aastal Genfis vastu võetud pagulasseisundi konventsiooni alusel, mille on ratifitseerinud 144 riiki. Konventsiooni 1. artikkel defineerib pagulase kui isiku, kes "põhjendatult kartes tagakiusamist rassi, usu, rahvuse, sotsiaalsesse gruppi kuulumise või poliitiliste veendumuste pärast viibib väljaspool kodakondsusjärgset riiki ega suuda või kartuse tõttu ei taha saada sellelt riigilt kaitset või kes nimetatud sündmuste tagajärjel viibib kodakondsusetuna väljaspool oma endist asukohariiki ega suuda või kartuse tõttu ei taha sinna tagasi pöörduda". Pagulasstaatus antakse neile, kes suudavad tõestada nende isiku vastu suunatud tagakiusu.]
4. Koomiksis mainitakse sõna *cigánybűnöz*s ehk *mustlaskuritegu*, mis on Ungari politsei poolt kasutusel olev ametlik kuriteoliik. Mis sa arvad selle termini kasutamisest?

| MÖTLE, SUHTLE, MÄNGI! |

Teiste silmade läbi

TEGEVUSKÄIK:

Jaga osalejatele laiali koopia tekstist "Papalaagid" (allpool). Jaota osalejad 4–5-liikmelistesse gruppidesse. Palu igal grupil lugeda tekst valjusti ette ja vastata järgmistele küsimustele:

- Kes on teie arvates papalaagid?
- Kas sa oled kunagi leidnud, et kellegi harjumused ja kombad on kummalised? Millised?

Pärast arutelu palu igal grupil oma tulemusi esitleda. Kui osalejad ei ole aru saanud, siis selgitab koolitaja, et papalaagid on tegelikult eurooplased.

Koolitaja kutsub osalejaid üles mõtisklema stereotüüpide üle, mis meil teiste suhtes on ning mis tekivad sageli kommete ja traditsioonide pinnalt, mida me ei mõista või ei jaga. Koolitaja palub seejärel igal grupil täita üks järgmistest ülesannetest:

- Kirjeldada perekonda nende kassi silmade läbi.
- Te kohtate maa peale sattunud tulnukat. Püüdke talle selgitada, mis mäng on jalgpall.
- Teid on toimetatud tagasi keskaega. Püüdke selgitada selle aja inimestele, mis asi on televisioon.

PAPALAAGID

Papalaagid on pidevalt mures oma naha katmise pärast. [...] Need, kes oma naha paljastavad, kaotavad õiguse kutsuda end tsiviliseerituks. Kui noor mees võtab naise, ei tea ta kunagi, kas teda on alt veetud, sest ta pole näinud tüdruku keha. Papalaagide jaoks on naha nägemine patt. Nende vaim on tänu nende mõttele suur. [...] Seetõttu on papalaagide keha pealaest jalatallani riiete, mattide ja nahaga nii paksult kaetud, et see on muutunud nii inimsilmale

EESMÄRK:

mõista, kuidas teiste inimeste silmis ei pruugi meie jaoks tavapärased kombad ja traditsioonid tunduda sugugi harilikud.

MATERJALID:

koopiad tekstist "Papalaagid" (allpool).

AEG:

1 tund.

kui ka päikesekiirtele nähtamatuks, mistõttu on nende keha plass, valge ja närb nagu lilled sügaval metsas. [...] Papalaag elab kõva kesta sees nagu merekarp. Ta elab kivide vahel nagu sajajalgne laavapragudes. Kivid on ta kõrval, kohal ja kõikjal tema ümber. Tema hütt meenutab püstist kivikarpi. [...] Neid karpe leidub hulgaliselt üksteise kõrval, need seisavad nagu mehed ölg öla kõrval, ning igas karbis elab mitmeid papalaage, nii palju nagu Samoa külas. Nende vastas, kiviviske kaugusel, on teine rida identseid karpe, samuti ölg öla kõrval, ning ka neis elab palju inimesi. Kahe rea vahel on pragu, mida papalaagid kutsuvad teeks. [...] Mõnes sellises praos on palju segadust ja inimesed liiguvad neis nagu tihke muda... Need on tänavad, kus on hiiglaslikud klaaskarbid, milles on välja pandud kõik need asjad, mida papalaagidel on ellu jäämiseks vaja... muu hulgas riided, ornamendid, mütsid, kätte ja jalgade naha katted, toiduained, liha ja kosutavad suupisted, mida pakuvad puu- ja köögiviljad. Seal on kõik välja pandud, et

inimesi juurde meelitada. Aga keegi ei või midagi võtta, isegi kui neil on seda väga vaja; selleks on vaja eriluba ja tuleb tuua ohver. [...] Ma rääkisin seega linnast. Aga linnu on palju, mõned suured, teised väikesed. Suured on koduks selle maa suurtele juhtidele. Kõik linnad on hajali nagu meie saared meres. Mõnikord jõuab nendeni, läbides väikse vahemaa ujudes, aga tihti kulub sinna jõudmiseks terve päev. Kõik kivisaared on ühendatud selgelt märgistatud teeradadega.

Aga liikuda võib ka maismaalaevaga, mis on pikk ja kõhn nagu vihmauss, sülitab tossu ja liugleb kiiresti mööda metallist trosse, kiiremini kui 12 aeruga paat täiskiirusel. Kui sul on vaja saata tervisi sõbrale teisel saarel, siis sa ei tarvitse talle külla minna ega isegi mööda trosse liuelda. Lihtsalt räägi juhtmetesse, mis viivad nagu liaanid ühelt kivisaarelt teisele. Ja tervitused jõuavad linnulennust kiiremini kohale.

Stereotüüpide kaart

[Kohandatud Amnesty Internationali kogumikust Percorsi didattici contro la discriminazione, 2011.]

TEGEVUSKÄIK

Koolitaja palub osalejatel ühe lausega kirjeldada, mida nad mõistavad stereotüüpide all. Harjutuse lõpus kogub ta vastused kokku. Seejärel jagunevad osalejad 4–5-liikmelistesse rühmadesse ja igal rühmal palutakse kirjutada sõna või fraas, mis kirjeldab Euroopa eri riikide kodanikke. Avivahendina jagatakse igale rühmale kätte Euroopa poliitiline kaart.

Kui rühmad on lõpetanud, palub koolitaja vastuseid võrrelda ja valida sõna või fraas, mis kirjeldab iga Euroopa riigi elanikkonda. See kirjutatakse märkmepaberile ja kinnitatakse kaardile.

Koolitaja näitab kaarti osalejatele ja seejärel loeb ette (või palub ühel osalejatest lugeda) Itaalia ajalehe Corriere della Sera artikli, mis kirjeldab kultuuride isiksusetüüpide projekti, algselt avaldatud ajakirjas Science.

MEIE KORRESPONDENDILT

Inglased? Ekstravertsemad kui itaallased

Mitmete rahvuste kohta levinud stereotüübid on kummutatud: indialased on suurimad konformistid. Uuriti 4000 inimest 49 riigist.

EESMÄRK:

mõtiskleda stereotüüpide üle ja arutleda, et kuigi stereotüübid toodavad ebarealistlikke kujutlusi inimestest, kasutatakse neid siiski laialdaselt.

MATERJALID:

Euroopa poliitiline kaart, iseliimuvaid märkmepabereid, pastakad.

AEG:

1 tund

NEW YORK — Kas britid on ka tegelikult reserveeritud, sakslased töökad ja itaallased kirglikud? Stereotüübid, valed ja ilma igasuguse teadusliku aluseta, ei vasta mingil moel tõele. Seda kinnitab mahukas uuring, Kultuuride isiksusetüüpide projekt, mille tulemused avaldas ajakiri Science ja mille teostas Ameerika Vananemise Instituut (National Institute on Aging, NIA) Baltimore'is koostöös 85 teadlasega 49 riigis. Läbi viidi kolm küsitlust 4000 eri soost,

vanuses ja sotsiaalse staatusega inimese hulgas, kellelt küsiti: "Milline on sinu riigi tüüpiline elanik?" Andmeid võrreldes selgus, et avaliku arvamuse ja teaduslike tulemuste vahel puudub igasugune korrelatsioon.

ITAALLASED ON INTROVERDID – ameeriklased, näiteks, on veendunud, et tüüpiline jänki on ennast kehtestav, samas kui kanadalased peavad oma naabreid, sõpru ja sugulasi passiivseks ja allaheitlelikuks. "Tegelikult said mõlemad rahvused peaaegu identsed tulemused testis, mis mõõdab enesekehtestamist." Ka isalt pojale ja põlvest põlve pärandatavad rahvuslikud stereotüübid on petlikud. Nii noored kui vanad itaallased peavad oma rahvusaaslasti avatuks, sotsiaalselt aktiivseks ja mitte eriti kohusetundlikuks. Nagu mitme teisegi riigi puhul, osutus kliše vääraks. Robert McCrae, www.nia.nih.gov veebilehel avaldatud uurimuse juht, selgitab: "Keskmine itaallane on introvertne, emotsionaalne ja palju vähem avatud, kui arvab end olevat."

BRITID ON ALAHINNATUD – kõige kehvema stereotüübi küüsis on britid. "Nad peavad end – ning neid peetakse – üsna reserveerituks, kuigi tegelikult on nad maailma ekstravertsemate hulgas," kinnitab McCrae. Ja mitte ainult:

"Erinevus brittide ja prantslaste vahel on üsna väike." Ja kui indialased peavad end "mittekonventsionaalseks" ja "avatuks uutele kogemustele", siis isiksuseomaduste indikaatorid näitavad, et nad on suurimad konformistid maailmas. Rahvuste kohta käivad stereotüübid ei tugine vaatluste põhjal tehtud üldistustele, vaid on sotsiaalsed konstruktsioonid, mille juured on sotsiaalmajanduslikes tingimustes, ajaloos, kommetes, muutides ja kultuurilistes väärtushinnangutes. Seega tuleks neisse suhtuda kriitiliselt.

DISKRIMINEERIMINE – "Meie uuring näitab, et stereotüüpide ja tegelike isiksuseomaduste vahel puudub korrelatsioon," jätkab McCrae, "seega tuleb vältida stereotüüpidele tuginevaid eelarvamusi, diskrimineerimist, tagakiusu ja isegi genotsiidi." "Peame meeles pidama, et inimesi tuleb vaadata kui üksikisikuid ja mitte kui ameeriklasi, araablasi, itaallasi või iisraellasi." Alessandra Farkas – 9. oktoober 2005

Pärast artikli lugemist loeb koolitaja uuesti ette definitsioonid, mida osalejad harjutuse alguses kirja panid, ning küsib, milline on nende arvamus stereotüüpidest nüüd: kas nad on muutnud ka oma arvamust Euroopa eri rahvustest?

Kas sa teadsid, et...

TEGEVUSKÄIK:

Tegemist on klassikalise viktoriiniga, mida võib kasutada laiemal arutelu sissejuhatamiseks või mõtteaine pakkumiseks.

Osalejad jagatakse 4–5-liikmelistesse meeskondadesse ja hakatakse järjest küsimusi esitama. Kõige täpsema vastuse andnud võistkond saab 5 punkti, pisut eksinud võistkond 4 jne kuni 1 punktini kõige rohkem mõõda pannud tiimile. Meeskond, kes on viktoriini lõpuks kogunud enim punkte, on võitnud.

EESMÄRK:

tõsta teadlikkust mustlastest ehk roma rahvast.

MATERJALID:

paberid ja pliiatsid.

AEG:

15-20 minutit

1. Kui palju mustlasi ehk roma inimesi elab sinu riigis?

[Eestis: 800–1000.]

2. Kas romad on rändrahvas?

[Ei, mustlased ei ole enam peamiselt rändrahvas.]

3. Kas mustlased on homogeenised ehk ühtsed oma kultuurilt, keelelt ja päritolult?

[Ei.]

4. Paljud usuvad, et mustlased varastavad lapsi. Mitu sellist juhtumit on olnud sinu riigis?

[Eestis: mitte ühtegi.]

Itaalias: Verona ülikool viis läbi uuringu, kus vaatlus aastatel 1986–2007 mustlaste poolt väidetavalt korda saadetud "inimrööve" – ükski kohtuasi, kus mustlast süüdistati mittemustlaslapse röövis, ei leidnud kinnitust.]

Juhendaja märgib tiimide vastused üles ning viktoriini lõppedes analüüsitakse vastuseid

koos. Millele võistkonnad oma vastuseid andes toetusid? Kui palju erinesid vastused reaalsusest? Kuidas osalejad mustlasi tajuvad?

Allikad:

Itaalias: Siseministeerium, 2008, Comparing Italians, Roma and Sinti, leitav internetiaadressilt <http://bit.ly/18Uev0g>

Bulgaarias: Bulgaaria riiklik statistikainstituut <http://bit.ly/18UexVY>

Rumeenia: Romani CRISS sotsiaalse interventsiooni ja uuringute keskus <http://bit.ly/1fBvOm5>

Lätis: ERRC - Euroopa Roma Õiguste Keskus <http://bit.ly/1kSOfot>

Eestis: Euroopa Komisjoni õiguse direktoraat <http://bit.ly/18wP6cl>

Arva ära, kes õhtusöögile tulevad!

[Kohandatud Amnesty Internationali kogumikust Percorsi didattici contro la discriminazione, 2011]

TEGEVUSKÄIK:

Osalejad jagatakse 4–5-liikmelistesse rühmadesse. Iga meeskond korraldab õhtusöögi, kuhu kutsub 5 inimest külaliste nimekirjast. Osalejatele antakse kätte vaid üldine nimekiri (tabeli vasak tulp – teada ei ole külaliste nimed, vaid ainult rahvus), külaliste nimed avaldatakse alles mängu lõpus. Kui külaliste isikud on teada, arutlevad osalejad oma valikute põhjuste üle.

EESMÄRK:

mõtiskleda stereotüüpide ja eelarvamuste üle.

MATERJALID:

külaliste nimekiri.

AEG:

15–20 minutit

Tumedanahaline naisterahvas	Oprah Winfrey, näitleja ja saatejuht, teda peetakse USA üheks mõjukaimaks inimeseks
Hiina noormees	Yao Ming, endine NBA mängija
Austraalia pärismaalane	Evonne Goolagong, tennisemeister, seitsmekordne suure slämmi võitja
Immigrant Lõuna-Ameerikast	Lionel Andrés Messi, Argentiina päritolu FC Barcelona mängija
Itaalia noormees	GP, äsja vabastatud alaealiste kinnipidamisasutusest
Jalgpallur	Theophilus Afelo, Nigeeria meeskonna FC Kano Pillars väravavaht
Euroopa Liidu kodakondsuseta isik	Madonna, ameerika laulja ja näitleja
Põgenik	Albert Einstein, poliitiline põgenik USA-s
Noor naine	MR, lasteaiakasvataja
Tuneesia tüdruk	Afef Jnifef, šoutüdruk, modell ja saatejuht Tuneesia televisioonis
Noormeest Ida-Euroopast	Lorik Cana, Albaania jalgpalli rahvusmeeskonna kapten ja Itaalia klubi Lazio mängija

LISAMATERJAL...

RAAMATUD

- *Aya de Yopougon*, graafiline romaan, mille autoriteks on Marguerite Abouet ja Clément Oubrerie (illustatsioonid), Editions Gallimard (2005);
- *Whistling Vivaldi: How Stereotypes Affect Us and What We Can Do*, Claude M. Steele, kirjastaja W. W. Norton & Company (2011);
- *Atlas of Prejudice: Mapping Stereotypes*, Yanko Tsvetkov, kirjastaja Create Space Independent Publishing Platform (2013).

FILM JA VIDEO

- *Almost Friends*, draamakomöödia, mille režissöörideks on Eric Toledano ja Olivier Nakache (2011);
- *Gypsies, Roma, Travellers: An Animated History*, Avatud Ühiskonna Fondide (Open Society Foundations) loodud animeeritud video (2013);
- *Jungle Fever*, Spike Lee draama (1991).

MULTIMEEDIA

- *Meet the Somalis – The Illustrated Stories of Somalis in Seven Cities in Europe*, autoriteks Benjamin Dix ja Lindsay Pollock (2013), <http://osf.to/1i1fL2K>;
- "Coor-Down Integration Day" kampaania, CoorDown Association (2012), <http://youtu.be/rkBEOA7ucwU>;
- ICUD projekt – Internet: Creatively Unveiling Discrimination (2013–2014), <http://bit.ly/1bDN8VA>;
- ÜRO Naised kampaania, mille lõi agentuur Mamac Ogilvy & Mather Dubai (2013) <http://bit.ly/17cnLMh>;
- UNHCR – ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Amet: <http://www.unhcr.org/>
- Stereotüüpide kaardistamise projekt Mapping Stereotypes: <http://alphadesigner.com/mapping-stereotypes/>
- The Guardian, European Stereotypes: What Do We Think of Each Other and Are We Right? <http://bit.ly/1d6Gx5p>
- Kultuuride isikuomaduste projekt "Personality Profiles of Cultures", Science <http://bit.ly/1i77kcd>

Me oleme kõik erinevad, aga tegelikult ikkagi ühesugused, sest elame kõik planeedil Maa. / Hei, vaata neid veidrikke! Jajah!

"Me kõik elame planeedil Maa", Dace Brakmane

Rändelood

Soojendusharjutused

Õige või väär

TEGEVUSKÄIK:

Osalejatel palutakse kirjutada paberile enda kohta kolm väidet (näiteks mõni oma iseloomuomadus, amet, õpingud, perekond jms). Neist kaks peavad vastama tõele ja kolmas olema vale. Iga osaleja loeb järjest ette oma kolm väidet ja grupp valib, milline neist on vale, ning põhjendab oma otsust.

EESMÄRK:

õppida üksteist tundma ja toetada suhtlust grupis.

MATERJALID:

paber ja pliiatsid.

AEG:

20 minutit

Kust sa tuled?

TEGEVUSKÄIK:

Osalejad jagunevad kolmestesse gruppidesse. Igas grupis on üks intervjuuerija, üks intervjuueeritav ja üks vaatleja. Intervjuuerija esitab küsimusi intervjuueeritava päritolu, perekonnaajaloo, õpingute ja töö, reiside jms kohta. Vaatleja teeb märkmeid ning tutvustab hiljem intervjuueeritavat oma märkmete põhjal grupile. Kui intervjuu on lõppenud, vahetavad osalejad rollid, kuni kõik kolm grupi liiget on olnud kõigis rollides. Kui kõik on intervjuud lõpetanud, moodustavad osalejad suure ringi. Osalejad viskavad üksteisele palli – kes palli kätte saab, tutvustab intervjuueeritavat, keda ta vaatles. Mäng lõpeb, kui kõiki osalejaid on tutvustatud.

EESMÄRK:

üksteise tundma õppimine, gruppitunde ja vaba õhkkonna tekitamine.

MATERJALID:

pall, paber, pliiatsid.

TEMPO:

30 minutit

NÕUANNE JUHENDAJALE: osalejate lugudele tuginedes võib tösta esile rändelugusid – inimesed on liikuvad, rändeks peetakse ka kolimist oma riigi piires.

| KOOMIKSID |

CARLOS CARMONA GUSTAVO MEDINA
(MEHHIKO, RUMEENIA, SLOVAKKIA, PRANTSUSMAA)

MITTEAMETLIK PIIRIÜLETUSKÄSIRAAMAT MITTEEUROOPLASTELE

7 - Ära pane oma passi kleepekaid. Lihtsalt ära pane

8 - Otsi enne saabumist veebist mõned kontaktnumbrid / Keda sa siin Roomas külastad? / Eee... no seda... teda kutsutakse vist paavstiks.

9 - Kui sa pole valge, siis ole vähemalt rikas.

10 - Kui su nimi on Mohamed... siis ära mitte üritagi!

<http://bit.ly/1mvY8ue>

- 1 Kas sa arvad, et mõnele inimesele pööratakse piirikontrollis rohkem tähelepanu?
- 2 Kas teatud füüsilised omadused, riietus ja/või keel võivad tekitada piirikontrollis probleeme? Näiteks millised?
- 3 Kas sinu arvates mõjutab inimese sotsiaalne või majanduslik klassikuuluvus seda, kuidas teised inimesed või ametnikud tema poole pöörduvad?
- 4 Kas sa tead, mis on "diskrimineeriva etnilise profiili koostamine"?

["Diskrimineeriva etnilise profiili koostamine" viitab rassi-, rahvuse-, geograafilise päritolu või religioonipõhisele üldistamisele seadusjärelvalves ja/või uurimisprotsessis otsuse langetamisel selle üle, kes võis olla või oli seotud kriminaalse tegevusega, võtmata arvesse objektiivseid tõendeid või isiku käitumist.]

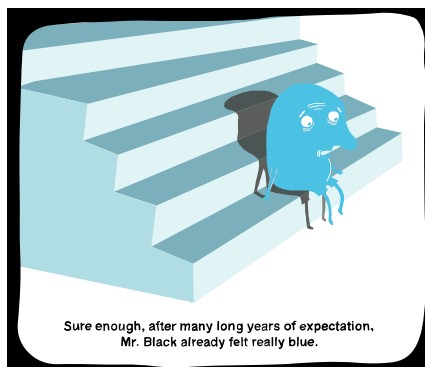
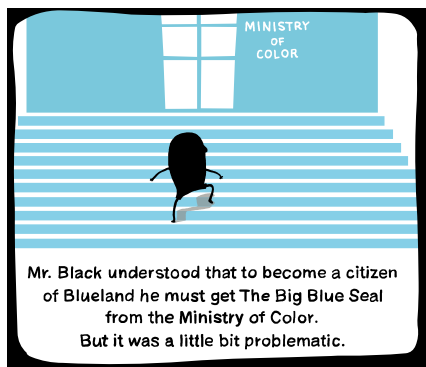
| KOOMIKSID |

DMITRY YAGODIN (VENEMAA, BULGAARIA)

KUIDAS HR. MUSTAST JA SININE

Days turned into weeks, weeks into months...months into years.

<http://bit.ly/1bDK8dA>

1. Päevadest said nädalad, nädalatest kuud... kuudest aastad. 2. Hr. Must sai aru, et selleks, et Sinimaa kodanikuks saada, tuleb Värviministeeriumilt saada Suur Sinine Pitsat. Kuid see osutus pisut problemaatiliseks. 3. Ja tõesti, pärast kõiki neid aastaid ootamist, tundis hr. Must end täiesti sinisena.

- 1 Millised on sinu meelest peamised probleemid, millega hr. Must silmitsi seisis?
- 2 Kas sa tead, milline on elamisloa ja/või kodakondsuse taotlemise protsess sinu riigis?
- 3 Kas sinu meelest on sinu riigis sündinud ja kasvanud inimesel õigus kodakondsusele?
- 4 Kas sinu meelest on aeg, mis kulub kodakondsuse saamise bürokraatialle, võrdeline ühiskonda integreerumiseks kuluva ajaga?

1. Temasugused tüübid ei hooli vendade elust, et oma õigust nõuda. Dokumentideta immigrandid on määratud ohtlikele ehitusplatsidele. 2. Teised jällegi müüvad metrootunnelites kraami ja põgenevad politsei eest. 3. Mõned tormavad mööda pimedat tunnelit lõpmatu musta augu suunas. 4. Me peaks minema hakkama, meile saadakse varsti jälle! Kas lähme bussi peale?

- 16

| MÕTLE, SUHTLE, MÄNGI! |

Piirid

Rollimäng on harjutuse tüüp, kus üks grupp osalejaid võtab teatud ajaks kindla rolli ning käitub rollile omaselt, teine grupp on aga pealtvaatajad, kes jälgivad toimuvat suhtlust ja selle sisu. Tegemist on improviseeritud ja teatrilaadse mänguga, kus stseene etendatakse elulähedaselt. Rollimängu eesmärk on panna osalejaid tajuma omaenda hoiakuid, tõsta esile tundeid ja kogemusi, mis võivad vallandada teatud situatsioone. Samuti juhtida tähelepanu subjektiivsusele ning anda võimalus asetada end erinevatesse olukordadesse ja suhtlussituatsioonidesse.

EESMÄRK:

tõsta teadlikkust pagulastest ja nende õigustest.

MATERJALID:

paberid ja pliiatsid märkmete tegemiseks, rollikaardid.

AEG:

1 tund

TEGEVUSKÄIK

Juhendaja selgitab, et algab rollimäng, kus rühm inimesi põgeneb oma riigist ja püüab siseneda naaberriiki.

Juhendaja seab ruumi rollimänguks valmis, joonistades põrandale riigipiiri või seades toolid rivvi tähistamiseks piiri.

Harjutus algab ajurünnakuga: mida sa tead pagulastest? Kas sa tead, kes nad on?

Juhendaja soovib osalejatel oma vastused üles märkida.

Seejärel loetakse ette stsenaarium, mis aitab osalejatel end võetavate rollidega samastada:

"Riigis A on puhkenud sõda. Mõned otsustavad põgeneda, sest nad teavad, et sinna jäädes on nende elu ohus. Nad alustavad pikka teekonda riigi B piirile; nad on näljased, väsinud ja külmunud; mõnel on veidi raha, mõnel teisel on dokumendid ja passid. Piirivalveametnikud ei tea, kuidas reageerida: mõned soovivad põgenikud riiki lubada, teised pole nõus. Pagulased on meeleheitel ja püüavad neid erinevate väidetega veenda."

Osalejad jagunevad kolme rühma – esimesed on pagulased riigist A, teised on riigi B piirivalveametnikud, kolmandatel palutakse toimuvat jälgida ja märkmeid teha.

Juhendaja selgitab, et rühmad peavad kõigepealt valima oma strateegia ja sellele mängu jooksul kindlaks jääma, siis jagab ta kaardid laiali ja annab osalejatele 10–15 minutit ettevalmistusaega.

Seejärel annab juhendaja märku alustada rollimänguga. Mäng kestab 10–15 minutit, mille järel on vaatejatel 5 minutit aega analüüsida, mida nad märkasid. Juhendaja palub osalejatel oma mõtteid jagada ning kommenteerida pagulaste ja ametnike rolle.

Arutelu ärgitamiseks võib kasutada järgmisi küsimusi:

- Kas pagulaste erikohtlemine on õigustatud?
- Pagulastel on ÜRO inimõiguste ülddeklaratsiooni artikkel 14 ja 1951. aastal vastu võetud Pagulasstaatuse Konventsiooni kohaselt õigus kaitsele. Kas neile pagulastele pakuti õigust kaitsele? Miks või miks mitte?
- Kas riik võib keelduda pagulasi vastu võtmast?

Millal? Mis põhjustel?

- Kas sina keelduksid kedagi vastu võtmast, kui oleksid piirivalveametnik?

- Oled sa teadlik pagulaste probleemidest sinu riigis? Mis programmid on nende vastuvõtmiseks olemas ja kuidas need toimivad?

- Mida saab ja tuleks teha, et inimesed ei satuks pagulasteks?

Soovitused juhendajale

Enne harjutuse läbiviimist tutvu oma riigi migratsiooniseadustega, eriti asüülitaotlejaid puudutavatega.

Kui otsustad tegevuse paigutada külma ja vihmasesse öösse, siis kustuta tuled ja ava aknad (kui viid tegevust läbi klassis).

Võid kasutada sõnaraamatut pagulase definitsiooni seletamiseks:

pagulane <12:-lase> hrl poliitilistel põhjustel oma kodumaalt lahkunud võõrsil elav isik, emigrant

PAGULASTE ROLLIKAART

Võid kasutada järgmisi argumente:

- Mul on õigus taotleda asüüli.
- Mu lapsed on näljas ja minu kohustus on neid aidata!
- Mind tapetakse, kui tagasi pöördun.
- Mul ei ole kuskile mujale minna.
- Ma olin oma kodukohas arst / ämmaemand / insener.
- Teised inimesed on teie riigilt juba abi saanud. Miks mitte mina?
- Ma püüan ametnikele altkäemaksu maksta, et nad mind riiki lubaksid.

Enne mängu algust mõtle järgnevale:

- Kas sa taotled sisenemist üksikisikuna?
- Kas eraldud grupist, kui ametnik sul seda teha käsib?
- Mida sa teed, kui sind püütakse tagasi saata? Kas sa küsid, kas saaksid minna läbi nende riigi riiki C?
- On sul reisidokumendid? On need ehtsad või võltsitud?

VAATLEJA KAART

Sinu ülesanne on mängu jälgida. Mängu lõpus küsitakse sinult üldist tagasisidet.

Valige enda hulgast esindaja.

Pööra tähelepanu:

- Millise positsiooni iga osaleja võtab, nende hääletoon ja žestid.

- Milliseid argumente kasutab kumbki rühm ja kuidas neid esitatakse.

- Kas rikutakse inimõigusi.

Leppige kokku, kuidas tõhusalt märkmeid teha, näiteks jagage oma grupp pooleks – ühed jälgivad pagulasi, teised ametnikke.

PIIRIVALVEAMETNIKU ROLLIKAART

Võid kasutada järgmisi argumente:

- Kui saadame nad tagasi, oleme moraalselt vastutavad, kui neid arreteeritakse, piinatakse või tapetakse.
- Neil pole raha ja meie riik ei saa nende eest vastutust võtta, meil on juba liiga palju pagulasi.
- On nad tõesti pagulased? See võib olla lihtsalt ettekääne parema elu otsimiseks meie riigis.
- Meie riik on nende kodumaa majandus- ja sõjaline partner. Me ei saa neile kaitset pakkuda.
- Kas neil isikut tõendavad dokumendid on? Kas need on ehtsad või võltsitud?
- Nad ei räägi meie keelt, ei tunne meie kultuuri, neil on erinev religioon – nad ei integreeruks hästi.
- Kui lubame neil siseneda, peame ka kõik järgmised sisse laskma!
- Neil on oskusi, mida meil vaja on.

Enne mängu alustamist mõtle järgnevale:

- Kas sa lubad üle piiri kõik pagulased või ainult mõned?
- Kas sa teed oma valiku vanuse, elukutse või tervise põhjal?
- Kas sa teed hoopis midagi muud?

| MÕTLE, SUHTLE, MÄNGI! |

Jätka rändelugu...

TEGEVUSKÄIK:

Osalejad jaotuvad 3–4-liikmelistesse gruppidesse. Iga rühmale antakse kätte esimene osa rändeloost (allpool kaldkirjas). Rühm loeb läbi loo alguse ning koos mõeldakse välja, kuidas lugu võiks jätkuda ja mis neist inimestest tänaseks saanud on. Selleks on aega umbes 15 minutit. Siis kannab iga rühma esindaja ette loo, mille nad on kirjutanud, ja seejärel teatab koolitaja, kuidas nende inimeste elu tegelikult on kulgenud. Lõpetuseks kutsub koolitaja osalejaid üles jagama oma mõtteid, miks nad lugudele sellised jätkud mõtlesid ja kas inimeste tegelik elukäik üllatas neid.

EESMÄRK:

mõtiskleda positiivsete rändelugude üle.

MATERJALID:

paber ja pliiatsid.

AEG:

1 tund

Positiivsed rändelood

[LOOD ON TÕESTISÜNDINUD NING KOGUTUD PROJEKTI PARTNERITE POOLT]

Linda Ayanis on 51-aastane iraagi naine, kes on elanud viimased 20 aastat Bulgaarias. Ta oli oma hariduse saanud Iraagis ning saabus 1994. aastal koos perega varjupaigataotlejana Bulgaariasse...

[Linda on täna abielus ja tal on kaks last.

Linda: "Tulin Bulgaariasse, sest otsisin oma perekonna jaoks kohta, kus rahumeelselt elada, see oli minu jaoks kõige olulisem."

Aastate jooksul on Linda töötanud araabia pagariäris müüjana ning õppinud selgeks keerulise bulgaaria keele. "Minu jaoks oli kõige olulisem panna oma lapsed siin kooli, et nad õpiksid selgeks bulgaaria keele ja integreeruksid ühiskonda." Täna räägivad Linda kaks poega

soravalt bulgaaria keelt, on lõpetanud õpingud ja leidnud töö. Linda on väga aktiivne, ta on MTÜ Bulgaaria Pagulasnaiste Nõukogu president. MTÜ eesmärk on kaitsta pagulaskogukonna inimõigusi, toetada äsja saabunud pagulaste integratsiooni Bulgaaria ühiskonda ning luua inimõigusi austavat keskkonda, kus pagulasi ja varjupaigataotlejaid koheldakse võrdselt ja inimlikult. Linda isiklik eesmärk on aidata Bulgaaria ühiskonda integreeruda neil, kes on täna niisuguses olukorras nagu tema oli 20 aastat tagasi.]

Abdulkadir Omar Hussein sündis 1947. aastal Mogadishus ja on Itaalias elanud üle 30 aasta.

"Kasva seal, kuhu jumal sind istutas", Anastassia Tšepaikina

Somaalias õppis ta Itaalia preestrite käe all ja kui avanes võimalus saada stipendium õpinguteks Firenzes, haaras ta sellest kinni...

[Firenzes astus Hussein meditsiinikooli ja spetsialiseerus günekoloogiale. Tema unistus oli pöörduda tagasi Somaaliasse ja praktiseerida seal. Kuid 1987. aasta poliitiline olukord ei lubanud tal kodumaalse naasta. "Ma ütlesin endale: "Kui ma ei saa aidata oma inimesi Somaalias, tahan

ma siiski olla kasulik Itaalias." Ma hakkasin siinseid immigrante ravima." Alates 1991. aastast töötab Hussein Firenze üldhaiglas. Oma arstikohustuste kõrval on nii Hussein kui tema abikaasa, kes on samuti günekoloog, aktiivsed naiste ümberloikamise ennetustöös ja ravis. "Tööl ei ole ma kunagi kogenud diskrimineerimist. Igapäevaelus olen ma siiski rassismiga kokku puutunud nagu kõik aafriklasted. Vahetevahel on see leebes vormis ja isegi naljakas, mõnikord aga

tõsisem. Mäletan, et kord olin lastega rannas ja kandsin kotti froteerätikutega. Üks proua peatas mu ja küsis, kui palju rätikud maksavad. Vastasin, et oleksid need minu rätikud, annaksin talle lahkelt ühe, aga millega ma siis oma lapsi kuivataksin?"]

Dariush, 41-aastane iraanelane, saabus Rumeeniasse 2008. aastal. Ta otsustas varjupaika taotleda, sest inimõiguste olukord Iraanis halvenes. Kuid Rumeenia migratsiooniamet lükkas tema taotluse tagasi...

[Dariush kaebas otsuse edasi ning aasta hiljem anti talle täiendav kaitse. Talle väljastati ID-kaart ja reisidokumendid. Rumeenia riigi väljastatud ametliku reisidokumendiga otsustas ta minna Šveitsi Zürichisse, kus sõber pakkus talle tööd. Kuid Šveitsi piiril arreteeriti Dariush kahtlusega võltsitud dokumentide kasutamises. "Probleem polnud mitte selles, et mu dokumendid oleksid võltsitud, vaid teised Euroopa riigid ei aktsepteerinud neid. Järgmisel päeval saadeti mind tagasi Rumeeniasse. Ühe silmapilguga oli kadunud kogu mu lootus: ilma töö ja rahata tuli mul hakkama saada selle piskuga, millega olin alguses Rumeeniasse tulnud. Pidin leidma lahenduse."

Lõpuks pakuti talle tööd koordinaatorina Euroopa Komisjoni ja Rumeenia migratsiooni ameti rahastatud projektis. "Algus oli raske, töö oli väga erinev sellest, mida ma varem teinud olin. Kuid tasapisi, kolleegide abiga, sain oma tööga väga hästi hakkama.]"

Robbie on 43-aastane ghanalane, kes on suurema osa oma elust veetnud Senegalis. Rohkem kui 10 aastat tagasi alustas ta kirjasõprust eesti tüdruku Marjuga. Paar aastat hiljem kutsus Marju Robbie Eestisse külla, kuid talle ei antud viisat...

[Nii kolis Marju hoopis Senegali. Nad abiellusid 2002. aastal, Marju hakkas tööle inglise keele õpetajana ja neil sündis esimene laps. Pärast 5 aastat Senegalis otsustasid nad kolida Eestisse Saaremaale, kust Marju pärit on. Elu Eesti maapiirkonnas üllatas Robbiet: "Oled sa kindel, et me oleme Euroopas?" küsis Robbie naiselt esimesel hommikul Saaremaal, sest reaalsus erines niivõrd kujutlustest linnastunud Euroopast. Nüüdseks on ta harjunud maastöödega Marju vanemate juures, kelle südame ta on võitnud

oma sõbralikkuse ja hea söögiga. Eestis töö leidmine valmistas esialgu raskusi. Robbie registreeris end Töötukassas ja alustas eesti keele õpingutega. Seejärel avanes võimalus minna juuksurikursustele, mis oli Robbie jaoks juba ammune unistus. Praegu töötab Robbie juuksurina Kuressaares ning on kogunud endale hulgaliselt fänne, kellele meeldivad tema julged lõikused. Robbie on leidnud oma uuel kodumaal sõbrad, uued hobid ja naudib isaks olemist oma kolmele lapsele. Kuue aasta jooksul Eestis ei ole Robbie kunagi kogenud diskrimineerimist ega rassismi. Alles hiljuti on tema vanem poeg hakanud esitama küsimusi nende erineva nahavärviga kohta. "Meie nahavärv on kõige ilusam maailmas," vastab selle peale Robbie.]

Mona Mohanna sündis Khiami külas Lõuna-Liibanonis. Tema nimi tähendab lootust ja igatsust. 1989. aastal lahkus ta Liibanonist, et otsida õnne Itaalias.

[Ta kolis Itaaliasse, et õppida Reggio Emilia moedisaini koolis. "Esimene peatus: Reggio Emilia, kus ma õppisin moedisaini ja tehnilist pakendamist. Ameti õppimiseks töötasin mitmeid aastaid piirkonna tekstiilitehastes." 1997. aastal hakkas Mona õppima moedisaini magistriprogrammi alusel Domuse akadeemias Milanos. Teda toetas 25 miljoni liiriga Liibanonis elav tädi. "Mul kulus kolm aastat, et see tagasi maksta," ütleb disainer, kes sai 2006. aasta oktoobris Milano Kaubanduskojaga Euroopa välisettevõttele auhinna. Õpingute lõppedes jäid moemajade ukseid siiski suletuks.

"Ma arvan, et valimisprotsessis ei rääkinud minu kasuks ka see, et kannan *hijab'i*, islamiusuliste naiste peärätikut," tunnistab Mohanna. Tal tuli hakata iseenda tööandjaks. Esimest kollektsiooni esitleti 1999. aastal Firenze käsitöömessil. "Messil väljas olnud kollektsioon, Liibanoni pagulaslaagrites palestiina naiste tikitud linaised rõivad, suisa lendasid riulitelt!" ütleb ettevõtja, kes on abielus Itaalia kodakondsusega iraaklasega ning on emaks Badrile ja Mariamile. Riideid ja aksessuaare, mida müüakse Mona Mohanna brändi nime all üle Itaalia umbes 120 poes, valmistavad ka täna paarkümmend käsitöölisi Liibanonis ja Süürias.]

Saar, mida soovin

TEGEVUSKÄIK

Osalejad jagunevad väiksemateks, 3–4-liikmelisteks rühmadeks. Igal rühmal palutakse valida endale üks järgmistest rollidest: noored inimesed, kes on äsja saabunud teisest riigist; keskklassi perekonnad, kes on tulnud otsima paremaid töökohti; noored, kes soovivad liituda selles riigis juba elavate sugulastega; noored, kes on armunud selle riigi kodanikesse; grupp inimesi, kes põgeneb riigikorra eest, kus nende inimõigusi rikutakse.

Riigis, kuhu nad saabuval, on keeruline seadusandlus ning tulijaid ei võeta soojalt vastu. Seadustele tuginedes saadetakse mõned inimesed tagasi, teisi sunnitakse elama lagununud hoonetes ning neil puudub otsustusõigus oma elu ja tuleviku üle. Seetõttu otsustavad saabujad rännata asustamata saarele, kus nad rajavad uue kogukonna uute sisenemisreeglite ja tagatud õigustega (nt õigus isikuvabadusele, õigus perekonna ühtsusele, õigus haridusele, õigus inimväärsel elule, õigus usuvabadusele jne).

EESMÄRK:

mõista ideid ja eelarvamusi ja kuidas neid dekonstrueerida.

MATERJALID:

pliiatsid, pabertahvel, paberid, ümmargused värvilised kleepsud või vildikad häälte märkimiseks.

AEG:

1 tund

Iga rühma ülesandeks on panna kirja 8 õigust ja sisenemisreeglit, mida tuleb saarel järgida. Rühmadel on 15 minutit aega, et oma mõtted kirja panna. Seejärel loeb iga rühm kirja pandu teiste ette ja koolitaja teeb märkmed tahvile. Iga rühm põhjendab oma valikut ning veenab teisi nende õiguste ja reeglite poolt hääletama. Seejärel toimub hääletus, kus iga osalejal on 7 häält (igaüks saab märkida oma hääled tahvile värvilise klepsu või markeriga) ning 8 enim hääli saanud õigust ja reeglit võidavad. Harjutus lõpeb saare õiguste deklaratsiooni vastuvõtmisega.

LISAMATERJAL...

RAAMATUD

- *The Road Home*, Rose Tremain, kirjastaja Chatto & Windus (2007);
- *Exodus - Immigration & Multiculturalism in the 21st Century*, Paul Collier, Hardback (2013);
- *The Arrival*, Shaun Tan'i graafiline romaan, Elliot Editore (2007).
- *We are on our own*, Miriam Katin, Drawn and Quarterly (2006).

FILM JA VIDEO

- *Almanya – My Family Goes to Germany*, režissöör Yasemin Samdereli (2011);
- *International Migration*, Edeos, <http://bit.ly/18XHTR3>;
- *My Family's Migrations*, Nadja Haugase ja Martin Siilaku animatsioon, <http://vimeo>.

com/68291245 #;

- *La classe – Entre les murs*, režissöör Laurent Cantet (2008);

- *Hatred*, režissöör Mathieu Kassovitz (1995).

MULTIMEEDIA

- *Spreading of Immigration's Positive Contribution to the European Society: Comics on Immigrants' Real Life Histories in Italy, Spain, Hungary and Denmark*, <http://bit.ly/ZDKdFI>;
- *Fortress Europe*, Asian Dub Foundation'i lugu (2003), <http://bit.ly/NUyw>;
- *Albums – Bande dessinée et immigration. 1913–2013*, Cité nationale de l'histoire de l'immigration – Paris (Prantsusmaa), <http://bit.ly/GCln5A>;
- The Migrants in Europe projekt – multimeedia konkurss (2013), <http://www.migrantsineurope.eu/en/winners>;
- *The vanni*, Benjamin Dix'i ja Lindsay Pollock'i interaktiivne koomiks (2013), <http://www.thevanni.co.uk/>.

Rassismivastane võitlus

Soojendusharjutused

Unikaalsus

TEGEVUSKÄIK:

Osalejad istuvad ringis ja nimetavad korda mööda omadusi, mis teeb neid teiste osalejatega võrreldes eriliseks, näiteks "Ma olen eriline, sest ma kannan siniseid prille", "Mul on kuus vanavanemat", "Mu lemmikautor on William Shakerspeare" jne. Kui mõni väide vastab tõele ka mõne teise osaleja suhtes, siis see osaleja läheb istub väite esitanud inimese sülle. Et sülleistujast lahti saada, peab osaleja mõtlema mõne uue omaduse, mida kellelgi teisel, kaasa arvatud sülesistujal, ei ole. Kui sülesistuja seda omadust ei jaga, istub ta tagasi oma kohale, kui jagab, siis jääb istuma sülle. Mängukord läheb järgmisele osalejale, kui keegi enam süles ei istu.

NÕUANNE JUHENDAJALE: kui mängujärg jõuab juhendajani, võib ta mängu elavdamiseks öelda mõne üldlevinud omaduse, näiteks: "Mul on tumedad juuksed", "Mulle meeldib jalgrattaga sõita" vms.

Identiteet

TEGEVUSKÄIK:

Juhendaja valmistab ette jaotusmaterjali: paberid, millele on joonistatud suur kuue öielehega lilleõis, mille iga öieleht on jagatud kaheks. Iga osaleja saab endale koopia lilleõiest. Seejärel selgitab juhendaja, et üks pool igast öielehest sümboliseerib meie "kaasasündinud identiteeti", st meie silmavärvi, sünnikohta, religioosset kultuuri, keelt jms. Öielehe teine pool esindab "valitud identiteeti", st keeli, mida oleme õppinud, tänast elukohta, huviseid, mis meid kujundavad jne. Iga osaleja täidab lille oma identiteedi elementidega ja jagavad tulemusi 4-5-liikmelistes gruppides.

EESMÄRK:

õppida gruppi tundma, panna osalejaid mõtlema oma eripärale.

MATERJALID:

pole vaja.

AEG: 20 minutit

EESMÄRK:

uurida identiteedi olemust – kellelgi pole ühest identiteeti, igaühe identiteet koosneb eri elementidest.

MATERJALID:

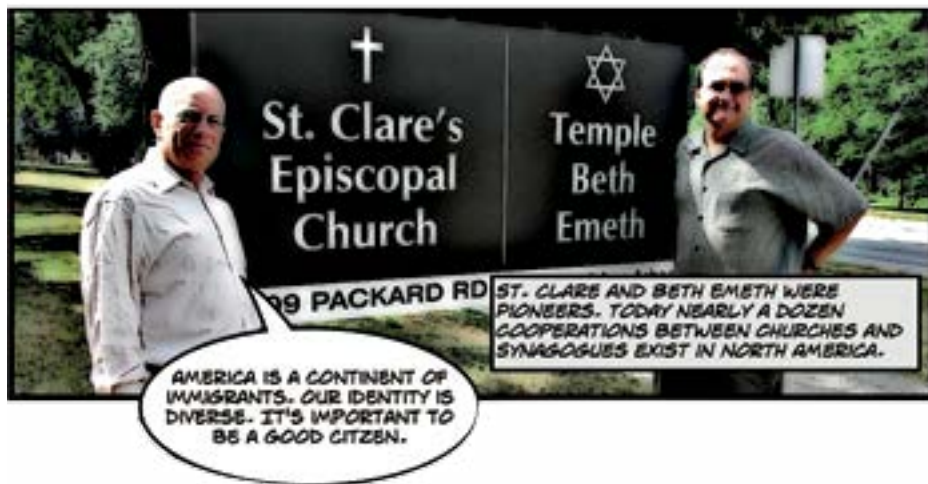
paber, kirjutusvahendid, tahvel.

AEG: 20 minutit

| KOOMIKSID |

JULIAN VOLOJ (KOLUMBIA, SAKSAMAA) GENESIS ANN ARBORIS

<http://bit.ly/1fSlaei>

1. Ameerika on sisserännanute kontinent. Meie identiteet on mitmekesine. Oluline on olla hea kodanik. / St. Clare ja Beth Emeth olid pioneerid. Täna on Põhja-Ameerikas pea tosin koostööprojekti kirikute ja sünagoogide vahel.

- 1 Milliseid religioosseid sümboleid koomiksis kasutatakse? Milliste religioonide sümbolid need on? Kas tead veel mõnda religioosset sümbolit?
- 2 Kas tead mõnda linna või pühakoda, kus mitu religiooni koos eksisteerivad?
- 3 Mis kasu võiks sinu meelest olla pühakodade jagamisest?
- 4 Millist kriitikat võiks põhjustada ühe pühakoja jagamine eri religioonide poolt? Kuidas saaks sellele kriitikale sinu arvates vastata?

| KOOMIKSID |

NUNO ABREU (HISPAANIA, PORTUGAL, SUURBRITANNIA)

RÄNDELUGU?... VÕI LUGU RASSISMIVASTASEST VÕITLUSEST?

<http://bit.ly/1hGS0vX>

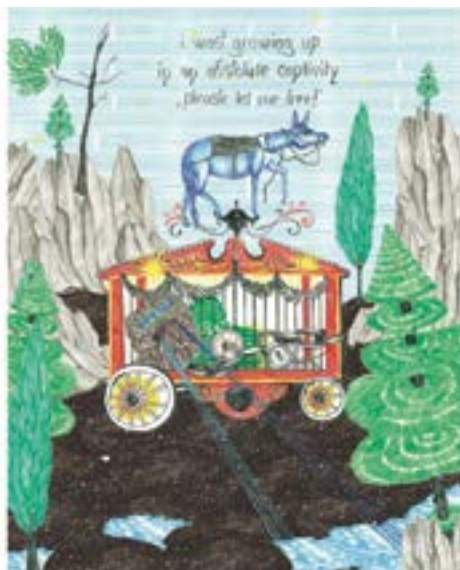
1. Hei! Immigrandirämps! See pall oli minu meeskonnale! Kõigepealt võtavad meie töökohad... ja siis meie palli – ha! / Siin on sulle banaan, mängi sellega ja anna pall ära! Pallid on valgetel – haha!
2. Ära kuula seda tüüpi. Meil on sind vaja. Ta ei saa ise ka aru, mida ta räägib! Las ma tegelen sellega, vend. Ära muretse.
3. Kas ta ei näe nahavärvist kaugemale? No hästi... Las ma näitan talle, mis minu naha all peidus on.
4. No kuule! Mitte jälle see immigrante soosiv rassismivastane jamps!

-
- 1 Kas sa tead mõnd rassismi- ja rassismivastast juhtumit spordimaailmast?
 - 2 Mida tuleks teha, et selliseid olukordi ja suhtumist ära hoida?
 - 3 Kas võitlusvaim, mis käib spordi juurde, võib suurendada rassismi?
 - 4 Kas sporti oleks võimalik kasutada integratsioonivahendina? Miks?

| KOOMIKSID |

DACE SIETINA (LÄTI, HOLLAND)
IN LAK'ECH

<http://bit.ly/1befVOP>

1. Veidrikešoul saab näha karunäoga tüdrukut, ainult täna õhtul teie linnas / Ma võin sulle kinnitada – olla kuulus on väga üksildane. 2. Kasvasin üles täielikus vangistuses. „Palun vabastage mind“.

- 1 Koomiksi peategelane on hirsutismi all kannatav tüdruk, kes on varastatud tsirkuseetenduste jaoks. Kas oled kuulnud Freak Show'st ja nn Hotentoti Veenusest?
- 2 Diskrimineerimine välimuse tõttu on vanim ja kõige levinum diskrimineerimise vorm – oled sa kunagi seda kogunud?
- 3 Kas sa tead, mida tähendab In Lak'ech?
[Märkus: maiade keeles tähendab see “mina olen sina ja sina oled mina”.]
- 4 Kui olulised on ühiskonna ja moemaailma poolt peale surutud ideaalid meie esteetiliste hinnangute kujunemisel?

Õpime iseenda kohta

TEGEVUSKÄIK:

Osalejad istuvad ringis maas, keskel on suur paberileht. Igaüks saab paberi ja kirjutusvahendi. Osalejatel palutakse kolme sõnaga kirjeldada, mida tähendab rassism, kirjutada need sõnad paberile, voltida see kokku ning panna karpi. Juhendaja tühendam karbi ning iga osaleja tõmbab endale ühe paberitüki. Kordamööda loetakse ette paberil olevad kolm sõna ning iga osaleja valib neist ühe, mis kirjutada suurele paberilehele ringi keskel. Kõigist neist sõnadest püütakse koos moodustada rassismi definitsioon. Kui see on valmis, loeb juhendaja rassismi definitsiooni ette sõnaraamatust.

EESMÄRK:

mõista rassistlikke eelarvamusi ning mille alusel neid dekonstrueerida.

MATERJALID:

kirjutusvahendid, suur paberileht, paberitükid, karp.

AEG:

20 minutit

Eesti Õigekeelsussõnaraamat:

ras.sism

<20:rassismi, ras.sismi> rasside ebavõrdsuse teooria; rassidiskrimineerimine; ka laiemalt:

halvustav suhtumine teisest rassist, rahvusest ja kultuurist inimestesse.

Seejärel arutlevad osalejad, kas nende definitsioon sarnaneb sõnaraamatu omaga või erineb sellest.

Jah, see on veider, aga...

"Mina, Izaa", Khadim Diop

| MÕTLE, SUHTLE, MÄNGI! |

Sinu kingades

TEGEVUSKÄIK:

Iga osaleja võtab karbist endale rollikaardi, millele on kirjutatud inimese profiil, kes suure tõenäosusega kogeb diskrimineerimist. Näiteks: varjupaigataotleja, naissoost võõrtöötajad, puudega laps, homoseksuaalne mees, prostituut, HIV-positiivne või AIDSihaige inimene, üliõpilane, eakas inimene, ülekaaluline inimene, töötu mees, noor ema, külakooliõpetaja konfliktipiirkonnas, usufundamentalist jne.

Osalejatel palutakse mängida oma rolli, avaldamata seda teistele. Alustuseks antakse neile mõned minutid aega (võib silmad sulgeda), et end uues rollis ette kujutada. Siis palub koolitaja võtta osalejatel õlg õla kõrval rivvi kujuteldava joone taha ja hakkab esitama küsimusi igapäevaelu puudutavate situatsioonide kohta, näiteks: "Kas sul oleks lihtne pangalt laenu saada?", "Kas sul oleks kerge leida uus töö?", "Kas sa saaksid

EESMÄRK:

panna end teiste "kingadesse", et mõista raskusi, millega silmitsi seistakse.

MATERJALID:

rollikaardid (vt näiteid allpool), karp.

AEG:

30/40 minutit

adopteerida lapse?", "Kas sa oled koolis käinud?", "Kas sul on ligipääs arstiabile?" jne. Iga osaleja vastab küsimusele oma rollist lähtuvalt. Kui vastus on "jah", siis astub osaleja sammu edasi, kui "ei", siis jääb paigale. Kui kõik küsimused on esitatud, vaatab grupp, kui kaugele iga osaleja on liikunud, ning kõik avaldavad teistele oma rolli. Juhendaja ärgitab diskussiooni, küsides näiteks, kuidas selline simulatsioonimäng peegeldab tegelikkust või mis päriselus sellistes olukordades toimuks. Arutelu eesmärk on aidata osalejatel mõtestada, kuivõrd erinevad on inimeste võimalused tulenevalt nende taustast.

"Saksa ja poola kingad", Paulina Stulin

| MÕTLE, SUHTLE, MÄNGI! |

Mälumäng rassismist

TEGEVUSKÄIK

Osalejad jagatakse 4–5-liikmelisteks võistkondadeks. Juhendaja esitab küsimuse ühele võistkonnale ja kui nad vastavad õigesti, saavad nad 5 punkti, kui valesti, on järgmisel võistkonnal võimalus vastata samale küsimusele. Kui keegi õiget vastust ei tea, loeb juhendaja vastuse ette ja esitab järgmise küsimuse järgmisele võistkonnale. Võidab võistkond, kellel on mängu lõpuks enim punkte.

EESMÄRK:

analüüsida rassismi ja arutleda selle üle.

MATERJALID:

pole vaja.

AEG:

30 minutit

Küsimused

1. 21. märts on rahvusvaheline rassilise diskrimineerimise lõpetamise päev. Miks on valitud just see kuupäev?

[Vastus: 21. märtsil 1960. aastal avas politsei tule ja tappis 69 inimest apartheidivastasel rahumeelsel meeleavaldusel Sharpville'is Lõuna-Aafrikas. 1966. aastal kuulutas ÜRO selle rahvusvaheliseks rassilise diskrimineerimise lõpetamise päevaks.]

2. Millisest raamatust või dokumendist pärineb järgnev tsitaat:

„Kõik maailma inimesed – nii idas kui läänes, nii põhjas kui lõunas – moodustavad ühtse inimrühma; nad erinevad kolme peamise omaduse poolest: käitumine, välimus ja keel”? Valige üks järgmistest allikatest:

- Deklaratsioon rassi ja rassiliste eelarvamuste kohta, UNESCO, 1978.
 - India Veedad, umbes 1000 aastat eKr
 - Noortekampaania “Kõik erinevad – kõik võrdsed”, Euroopa Nõukogu, 1996
 - Said Al-Andaluusi kirjutised, 1029–1070
 - Marco Polo “Reisid”, 1300
 - Mitte ükski ülalnimetatutest
- [Vastus: variant d)]

3. Kes leiutas tähestiku?

[Vastus: Foiniiklased.]

4. 1955. aastal tegi pr Rosa Parks midagi, mis läks ajalukku. Mis see oli?

[Vastus: 1. detsembril 1955. aastal asus Rosa Parks, tol ajal õmblejanna, Montgomerys bussiga koduteele. Kuna vaba oli ainult valgetele reserveeritud iste, istus ta sinna. Veidi aja pärast astusid bussi mõned valged reisijad ja bussijuht käskis tal loovutada iste valgele mehele, nagu nõudis tollane seadus. Rosa, tüdinenuna sellest, et teda koheldakse teisejärgulise kodanikuna, keeldus istmelt tõusmast. Ta arreteeriti ja vangistati kohatu käitumise ja linna seaduste rikkumise pärast. Rosa Parks protest tõi kaasa Montgomery bussiboikoti ja tänaseni tuntakse teda kui “naist, kes ei tõusnud püsti”.]

5. Millistes Euroopa Liidu riikides pole samasooliste abielud lubatud?

[Vastus: Bulgaaria, Küpros, Eesti, Kreeka, Itaalia, Läti, Leedu, Malta, Poola, Rumeenia ja Slovakkia.]

6. Millised on kõige levinumad religioonid Euroopa Liidus?

[Vastus: katoliiklus 48%, protestantism 12%, õigeusk 8%, muu kristlus 4%, islam 2%, ateism 7%, agnostitsism 16%, muu 3%]

Allikas: Eurobaromeeter 393

<http://bit.ly/1goTQ6D>

7. Kes leiutas trükikunsti?

[Vastus: esimese metalltähedega trükipressi leiutasid 1234. aastal Goryeo dünastia ajal korealased]

8. Milline artikkel 1948. aasta ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioonist ütleb:

"Igaühel peavad olema kõik selle deklaratsiooniga välja kuulutatud õigused ja vabadused, olenemata rassist, nahavärvusest, soost, keelest, usulistest, poliitilistest või muudest veendumustest, rahvuslikust või sotsiaalsest päritolust, varanduslikust, sünnipärasest või muust asjaolust?"

[Vastus: Artikkel 2.]

9. Mis on apartheid ja mis aastani see kehtis?

[Vastus: apartheid oli ametlik rassilise eraldatuse poliitika, mis kehtis Lõuna-Aafrika Vabariigis aastatel 1948–1994. Sõna pärineb afrikaani keelest ning tähendab eraldiolekut.]

10. Mis vahe on terminitel "transvestiit" ja "transseksuaal"?

[Vastus: Transvestiit on naine või mees, kes kannab vastassugupoole riideid peamiselt seksuaalse erutuse eesmärgil. Transvestiit võib oma seksuaalsete eelistuste poolest olla nii homo-, bi- kui heteroseksuaalne.

Transseksuaal on inimene, kelle sooidentiteet erineb tema bioloogilisest soost. Spetsiifilisemalt tähistab see inimest, kes otsustab kirurgilisel teel ja hormoonravi abil muuta oma anatoomiline sugu vastavaks oma sooidentiteediga, mis peadib ka identiteedimuutusega ametlikus dokumentatsioonis.]

11. Mis vahe on antisemitismil ja antisioonismil?

[Vastus: Antisemitism on termin, mida kasutatakse tähistamaks vaenulikkust

juutide vastu, mis tuleneb vastumeelsusest nende religioosse, kultuurilise või etnilise tausta suhtes. Religioosne antisemitism ehk antijudaism avaldus kuni 19. sajandini eelkõige religioosse sallimatuse vormis. Rassiline antisemitism kui ksenofoobia või rassismi vorm sai valdavaks alates 19. sajandi teisest poolest. Usust sõltumatult hakati juute pidama rassiliselt võõraks grupiks ning neid tõrjuma.

Antisioonism on sionismivastane ideoloogia, mis vastandub äärmussionismile, s.o poliitilisele liikumisele ja ideoloogiale, mille eesmärgiks on luua Palestiinas juudi riik (nimi tuleb Siioni mäest, mis asub Jeruusalemmas).]

12. Kus asutati maailma esimene ülikool?

[Vastus: Maailma vanim ülikool on Marokos Fez'is ning see asutati aastal 859; vanuselt järgmine on Kairos, rajatud 970–972; Nizamija kool Bagdadis asutati 1065 ning Bologna ülikool aastal 1088.]

SOOVITUS JUHENDAJALE

See mäng võib viia pikkade aruteludeni, olenevalt osalejate erialasest taustast ja vanusest. On soovitatav valmistada küsimuste põhjal ette 1–2 arutlustemat, millel pikemalt peatuda.

"Venelased kui Läti suurim rahvusvähemus", Sabina Moore

| MÕTLE, SUHTLE, MÄNGI! |

Bingo!

TEGEVUSKÄIK

Juhendaja jagab igale osalejale bingokaardi. Osalejad peavad leidma kellegi, kelle kohta käib kirjutatud väide, ning kirjutama selle inimese nime vastavasse lahtrisse. Ükski nimi ei tohi korduda. Osaleja, kes saab esimesena täis kõik lahtrid, on võitnud.

EESMÄRK:

mõtiskleda diskrimineerimise teemadel.

MATERJALID:

bingokaardid (vt allpool), kirjutusvahendid.

AEG:

30 minutit

BINGOKAART

Leia keegi,

1. kes on viimase kuue kuu jooksul sporti teinud.....
2. kes on aidanud diskrimineerimise ohvrit.....
3. kes on pealt näinud spordiväljakul toimunud kaklust.....
4. kes käib mõnes pühakojas palvetamas.....
5. kes on sellel aastal puhkamas käinud.....
6. kes on politsei poolt dokumentide kontrollimiseks kinni peetud.....
7. kes on kogenud diskrimineerimist.....
8. kes on külastanud mõnd välisriiki või elanud välismaal.....
9. kellel on mõni endast erineva seksuaalse orientatsiooniga sõber
10. kes on pidanud taluma ebasobivaid kommentaare oma välimuse kohta

Osaleja, kes saab kõik lahtrid täis, hüüab: "Bingo!" ja loeb ette nimed, mis kirja said. Seejärel juhatab koolitaja sisse arutelu, juhtides tähelepanu sellele, kuidas nimetatud teemad on seotud diskrimineerimisega. Näiteks: "Mis võib takistada spordiga tegelemist?" (sportimisvõimaluste puudumine, füüsiline erivajadus, trennitasud, religioossed põhimõtted jms), "Mis põhjustas kakkuse, mida sa pealt nägid?" või "Kas kõikide

religioonide esindajatel on sinu kodukohas oma pühakoda?".

SOOVITUS JUHENDAJALE: Kui osalejad ei saa bingokaarti täis, võib juhendaja umbes 15 minuti möödudes mängu sekkuda ja liikuda analüüsietappi. Esimese küsimusena võibki siis vaadelda, miks keegi kaarti täis ei saanud – millised küsimused ja mis põhjustel jäid vastamata.

LISAMATERJAL...

RAAMATUD

- *Racism Explained to My Daughter*, Tahar Ben Jelloun, kirjastaja Simon and Schuster (2010);
- *Everyday Antiracism: Getting Real about Race in School*, Mica Pollock, kirjastaja The New Press (2008);
- *The Silence of Our Friends*, Mark Longi ja Jim Demonakose (autorid) ning Nate Powelli (illustatsioonid) graafiline novell, kirjastaja First Second Books (2012);
- *White Teeth*, Zadie Smith, kirjastaja Penguin Books Ltd (2000).

FILM AND VIDEO

- *Le Havre*, režissöör Aki Kaurismäki (2011);
- *Combat Girls*, režissöör David Wnendt (2011);
- *Gran Torino*, režissöör Clint Eastwood

(2008);

- *Cotton Club*, režissöör Francis Ford Coppola (1984);

- *March For Equality*, režissöör Nabil Ben Yadir (2013);

- *American History X*, režissöör Tony Kaye (1998);

- *In My Country*, režissöör John Boorma (2004).

MULTIMEEDIA

- ÜRO pagulaste ülemvoliniku rassipõhise vägivalga vastane kampaania (2013), <http://bit.ly/11oXbrH>;
- Kampaania "Näita rassismile punast kaarti", milles osalesid kuulsad jalgpallurid (2008), <http://www.srtcr.org/>;
- Kampaaniavideo "Frozen Cinema" (e.k. külmunud kino), Fiftyfifty Association (2013), <http://youtu.be/DEVN8sMHGMc>;
- ÜRO kampaania "More than Meets the Eye - Let's Fight Racism!" (e.k. rohkem kui silm näeb – võitleme rassismi vastu!) <http://www.un.org/en/letsfightracism/>.

KOOMIKSID

VÕRDSUSE HEAKS

Projekt "ComiX4= Koomiksid võrdsuse heaks" toetab euroopaliku ühiskonna arengut, mis põhineb inimõiguste austamisel ning rassismi- ja ksenofoobiavastasel mõtteviisil ja käitumisel kõikjal Euroopas. Projekti eesmärk on elavdada kultuuridevahelist dialoogi rassismi vastu. Just praegu on see tähtsam kui kunagi varem – Euroopa laieneb pidevalt ning Euroopa riigid on sihtriigid sisseändajatele nii erinevatest Euroopa piirkondadest kui ka väljaspoolt. Projektis kasutatakse sisseändaja taustaga kunstnike joonistatud koomikseid parema teineteisemõistmise saavutamiseks ning teadlikkuse tõstmiseks ühiskonnas laiemalt ja eelkõige noorte hulgas, ning luuakse ruum kultuuridevaheliseks suhtluseks. Uudse lähenemise eesmärgiks on kaasata sisseändajaid ja teise põlvkonna immigrante, kes on sageli diskrimineerimise ohvriteks, kunstiteoste loomisel, millega võideldakse rassismi vastu ning kogutakse toetust ksenofoobiavastasele liikumisele.

EUROOPA ESIMENE
KOOMIKSIKONKURSS
SISSEÄNDAJA TAUSTAGA
KUNSTNIKELE

